

София 1000, ул. "Алабин" 16-20
Тел. 980 99 16, 980 90 96
Факс 987 2604 Телекс 23523
E-mail: office@bia-bg.com

16-20 Alabin Str., 1000 Sofia, Bulgaria
Tel: +359 2 980 9916, +359 2 980 9096
Fax: +359 2 987 2604 Tlx: 23523

[http:// www.bia-bg.com](http://www.bia-bg.com)

Изх.№ **668 / 25.04.2006 г.**

ДО

**МИНИСТЪРА НА ТРУДА
И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
Г-ЖА ЕМИЛИЯ МАСЛАРОВА**

Относно: проектите на средносрочна Стратегия за повишаване доходите на населението за периода 2007-2009 г. и на Постановление на Министерския съвет за определяне размера на официалната линия на бедност и утвърждаване на методика за определяне размера на официалната линия на бедност и нейната актуализация

УВАЖАЕМА ГОСПОЖА МАСЛАРОВА,

Приветстваме разработването на стратегия за подходната политика, както и на методика за определяне размера на официалната линия на бедност, които да бъдат плод на съвместните усилия на правителството и на социалните партньори.

По внесените за разглеждане документи изразяваме следното становище:

I. ПО ПРОЕКТА ЗА СРЕДНОСРОЧНА СТРАТЕГИЯ

1. Общи бележки

1.1. Считаме, че очакванията за номинален растеж на работните заплати през периода 2007-2009 г. със 7,5 до 9-10% средногодишно са напълно реалистични. Такъв е и темпът на нарастване на средната работна заплата през последните години. Не размерът, а някои от предлаганите принципи и механизми за повишение на заплатите не отговарят на състоянието на българската икономика, както и на международната, в т.ч. европейска, икономическа практика и конюнктура.

1.2. Напълно споделяме посоченото в т.6 на въведението, че "нарастването на доходите и жизнения стандарт трябва да бъде резултат от повишаването на заетостта на населението в трудоспособна възраст, нарастването на производителността на труда и конкурентоспособността на българската икономика".

1.3. Споделяме също извода в раздел II, т.1.1 за "връзката на работната заплата с производителността на труда, качеството на труда и на произвежданите стоки и услуги и тяхната конкурентоспособност".

1.4. При описанието на опита на страните от ЕС в раздел II, т.1.2 напълно справедливо се посочва, че:

- “по настояване на Европейската конфедерация на профсъюзите все повече заплатите се обвързват с крайните резултати от дейността на предприятието”;

- “договарят се взаимните ангажименти на социалните партньори по отношение на конкурентоспособността на предприятието – повишаване на производителността и качеството на продукцията”;

- “синдикатите поемат ангажименти за спазването на трудовата и технологичната дисциплина в предприятието”;

- “защитените на национално равнище плащания на населението са бюджетни заплати, пенсии и социални плащания”;

- “при застой в даден икономически бранш практиката в ЕС предоставя три възможности: 1) увеличение с процента на прогнозната инфлация; 2) възнагражденията не се променят; 3) предприемат се съкращения и с освободените средства се увеличават заплатите на останалите наети”.

1.5. За съжаление тези принципи и механизми не са намерили отражение в направените предложения.

1.6. В Стратегията няма оценка на отражението на доходите в “сивия” сектор на икономиката върху реалните доходи в страната, нито се предвиждат никакви мерки за неговото ограничаване. Без подобни мерки сериозно нарастване на доходите няма да бъде отчетено.

1.7. Няма също анализ на отражението на емиграцията на квалифицирани кадри върху доходите, доколкото те са пряко обвързани с квалификацията и производителността на труда на работещите.

Конкретните ни бележки са следните:

2. По въведението

2.1. С голяма изненада установяваме, че според Министерството на труда и социалната политика (МТСП) към защитените доходи на населението освен отдавна установените минимални размери на работна заплата, на пенсиите и гарантирания доход за социално подпомагане се прибавят също и всички доходи от работна заплата на заетите в дейностите на бюджетна издръжка, в обществените и частния сектор на реалната икономика и всички пенсии. Няма такава практика в ЕС. Ако това е така, правителството си присвоява правото да определя само, без съгласуване, всеки един от тези доходи, което не съществуваше дори при централизираната планова икономика.

2.2. Позоваването избирателно на някои законодателни и социални практики на страните от ЕС е некоректно, защото те се различават съществено. МТСП е избрало да посочва само тези практики, които съвпадат с неговата концепция. Не се отчитат разликите в икономическата среда, производителността на труда, инфлацията, натрупаните средства в социалните фондове, демографската картина, миграцията и други съществени параметри. Не се разглеждат законодателствата и практиките на европейските страни с най-динамично развитие.

2.3. Редица предложения в стратегията съществено се отклоняват от Програмата за управление на правителството, което е посочено в Позицията на Асоциацията на организациите на българските работодатели (АОБР), например, извеждането на инфлацията като основен фактор за повишаване на заплатите в отраслите и браншовете на реалната икономика вместо производителността на труда, както е записано в правителствената програма. В този смисъл това противоречи на друго твърдение в Стратегията (т.6), че “нарастването на доходите се разглежда като резултат

от повишаването на заетостта, нарастването на производителността на труда и конкурентоспособността на икономиката”.

3. По състоянието и тенденциите в “защитените доходи на населението”

3.1. По работните заплати

3.1.1. Абсурдно е разглеждането на средната работна заплата за страната като защитен доход. Няма такава практика в ЕС.

3.1.2. Данните за средната работна заплата са некоректни – вместо средногодишна заплата, която нараства номинално с около 10% годишно, е посочена заплатата за месец декември или за четвъртото тримесечие при това без да се включват годишните премии. Оттук са некоректни и следващите изводи.

3.1.3. Особено некоректен е изводът, че средната работна заплата за страната е под необходимите средства за издръжка на живота. Вероятно това се дължи на използването на данните на ИССИ към КНСБ, които съществено се различават от данните на НСИ. Използването на неофициални източници вместо официалните данни, които България предоставя на международните организации и ЕС, е недопустимо за българска държавна институция.

3.1.4. Некоректно е сравняването на реалната работна заплата, т.е. без инфлацията, с растежа на БВП, в който е включена инфлацията. Коректността изисква темпа на БВП да се сравнява с темпа на номиналната работна заплата, който след 2002 г. изпреварва значително нарастването на БВП. През периода 2002-2005 г. БВП се увеличи с 14%, а средната работна заплата – с 30,6%.

3.1.5. Основен фактор, определящ нарастването на минималната работна заплата, трябва да бъде увеличението на средната работна заплата. В противен случай, в нискоконкурентните ни отрасли, в които работят стотици хиляди души, ще се стесни диапазонът между трудовите възнаграждения на квалифицираните и неквалифицираните работници и може да се пристъпи към масови съкращения на персонал. Освен това ще се засили още повече демотивацията за повишаване на образованието и квалификацията, което е тревожен факт в развитието на човешките ресурси.

Основна методологическа грешка у нас е съпоставянето на минималната работна заплата, която е основна, с брутната средна работна заплата. Данните показват, че ако съпоставяме брутната минимална с брутната средна работна заплата, отношението между тях е нараснало от 1:3 на 1:2 през 2006 г. Това е по-високо съотношение, отколкото в Испания, Словакия, Унгария, Хърватска, Чехия, Румъния, Холандия, Естония, Полша, Англия и Словения.

По-бързото нарастване на минималната работна заплата у нас превръща трудовите възнаграждения от стимули за труд в средство за социално подпомагане, изплащано от предприятията.

3.1.6. Наличието на голям “сив” сектор в икономиката е безспорен факт. Но вместо да търси начини за неговото извеждане на “светло” Стратегията предлага икономически необосновани принципи на увеличение на заплатите, които ще тласнат нови предприятия в “сивия” сектор.

3.1.7. Сравняването на средната работна заплата у нас с тази в ЕС-25 не отчита факта, че по данни на Евростат цените на стоките и услугите в България са средно 36% в сравнение с ЕС-25, т.е. около 3 пъти по-ниски. Също по данни на Евростат доходите в България са 31,8% спрямо ЕС-25, а

производителността на труда – 32,5%, т.е. заплатите у нас съответстват на конкурентоспособността ни. Освен това енергоемкостта на единица БВП у нас е 7 пъти по-висока, отколкото в ЕС.

По изследване на Европейската фондация за подобряване условията на живот и труд в Дъблин:

- само 5% от българите имат неплатени сметки за комунални услуги – по-малко от новите членки – 21% и ЕС-15 – 7%;

- българите почти не плащат наем – 85% имат собствено жилище без ипотека – повече от ЕС-15 – 38% и новите-членки – 66%;

- българите работят по-малко от новите членки. Седмичните работни часове са 43,8 – по-малко от новите членки – 44,4;

- малко са българите, работещи на второ работно място – 3,9%, по-малко от новите членки – 7,4% и ЕС-15 – 5%. След България са само Люксембург и Франция;

- броят на клиентите на банките у нас през последните три години се е увеличил от 21,6% на 39% от населението.

Тези данни опровергават напълно основния извод за огромно изоставане на заплатите от икономическия растеж.

3.1.8. При описанието на опита на страните-членки на ЕС тенденциозно е подбран този на малко на брой страни, в които има национално договаряне на заплащането. Пропуска се фактът, че в тези страни инфлацията е 1-1,5%. Предлага се национално договаряне на работните заплати, въпреки че Европейската комисия настоява за насърчаване развитието на социалния диалог по сектори и предприятия. Пропуска се също фактът, че дори в малкото на брой страни, в които има национално договаряне на заплащането, то не се отнася за малкия бизнес.

3.1.9. Въпреки че се посочва европейската практика за договаряне на допълнителни възнаграждения на фирмено равнище, в стратегията не се споменава нито дума за оттеглянето на българската държава от нормативното определяне на подобни допълнителни възнаграждения у нас.

3.2. По пенсиите, обезщетенията и социалните помощи

3.2.1. Намеренията за по-голямо увеличение на пенсиите влизат в очевидно противоречие с вече предприетите и предлагани мерки за по-лесен достъп до пенсия – откупуване на стаж, въвеждане на “чиста” точкова система, непрекъснатите предложения за ранно пенсиониране на все нови и нови категории работници, отказът от реално бюджетно финансиране на ранното пенсиониране на военни, служители на МВР и на правосъдната система, отказът да се въведат лични осигурителни вноски за държавните служители и т.н.

3.2.2. Предложенията за стесняване на разликата между пенсиите на лицата с по-малък и по-голям осигурителен принос демотивира още повече внасянето на осигурителни вноски върху реалните доходи и изграждането на осигурителна култура в населението. При осъществяване на тези предложения почти половината пенсионери ще получават минималната пенсия или близко до нея. Това ще стимулира “сивия” сектор на икономиката вместо да го ограничи.

3.2.3. Посочват се масовите злоупотреби с инвалидните пенсии, но не се предвиждат никакви мерки за преустановяването им. Напротив, техните минимални размери също ще се увеличават с по-високи темпове, което само ще повиши размера на корупционните плащания.

3.2.4. Няма никакви предложения за размерите на обезщетенията за безработица, които и сега не стимулират заемането на “неатрактивни” или сравнително по-ниско платени работни места.

3.2.5. Не се третира и въпросът за обезщетенията за бременност и раждане и за платения отпуск за отглеждане на дете, въпреки че в общественото пространство се лансират подобни предложения. Предлага се драстично удължаване на отпуска за бременност и раждане. При това не се отчита, че в ЕС отпускът за бременност и раждане е 14 седмици, а у нас 19,3 седмици; платеният отпуск за отглеждане на дете в ЕС е средно 4 месеца и в отделни страни максимум 7 месеца, а у нас 21 месеца.

Пропуска се фактът, че 90-процентното обезщетение при отпуска за бременност и раждане е повече от нетната сума, която майката е получавала, когато е била на работа. Лансира се също предложение тя да получава 90% от заплатата на бащата, ако тя е по-висока. Остава, обаче, открит въпросът, че ако с това се цели повишаване на раждаемостта сред работещите жени, защо то не се финансира от държавния бюджет, а се натоварва допълнително осигурителната система.

3.2.6. Подкрепяме мерките за ограничаване на необосновано раздаваните социални помощи, като отчитане дохода на домакинството и съкращаване срока на подпомагане на 18 месеца, но не можем да не отбележим, че рязкото увеличаване на размера на социалните помощи неизбежно ще доведе до многобройни начини за заобикаляне на законовите изисквания, които службите за социално подпомагане нямат капацитет да разкрият.

4. По целите, подцелите и мерките за повишаване на доходите

4.1. По работните заплати

4.1.1. При достигнатото съотношение 1:2 между brutните минимална и средна заплата минималната заплата за страната трябва да нараства с темпа на средната независимо от линията на бедността. През 2006 г. тя е с 18% по-висока от тази линия (152 лв.), а цената на труда за работодателя при работник с минимална заплата възлиза средно на 223 лв.

4.1.2. Превръщането на минималната заплата в основен регулатор на доходите и на пазара на труда означава стимулиране на нискоквалифицирания труд, бягството от образование и продължаващата деквалификация на населението.

4.1.3. Основен фактор за повишаване на заплатите трябва да бъде повишаването на производителността на труда, измерена чрез показателя брутна добавена стойност на един зает. Инфлацията в България е обусловена от действия на правителството или от конюктурата на международните пазари и не води до увеличаване на печалбите на предприятията. Напротив, в редица сектори производствените разходи нараснаха повече от реализираните цени. По тази причина инфлацията не може да бъде отразена при повишаването на заплатите.

Инфлацията е индекс на потребителските цени. Тя води до повишаване на приходите от реализацията на предприятията, произвеждащи потребителски стоки и услуги за населението, но не и на останалите предприятия. Ако в последните няма повишение на цените, откъде ще компенсират инфлацията? Освен това инфлацията може да се дължи на повишението на цените на няколко основни стоки и услуги, а не на всички потребителски стоки, т.е. много от производителите на потребителски стоки нямат увеличение на приходите си. Така например, през последните

12 месеца инфлацията се дължи на значителното повишение на цените на горивата и от там на транспорта, алкохолните напитки, тютюневите изделия и на разходите за здравеопазване, а увеличението на цените на облекло и обувки, жилищно обзавеждане, домакински уреди и принадлежности и на разходите за свободно време и развлечения е незначително;

Инфлацията през този период се дължи на увеличение на акцизите и таксите или на производствените разходи за материали и енергия (в голямата си част от външни фактори), а не на повишаване на нормата на печалба. Горният пример показва, че инфлацията се дължи на повишението на акцизите и на цените на горивата и не води до нарастване, а до намаляване на печалбите на предприятията, т.е. тя е резултат от политиката на държавата и от конюнктурата на международните пазари, а не на действията на българските работодатели. Не е коректна позицията, че именно работодателите трябва да компенсират последиците от решенията на държавните органи или от измененията на международните цени. В редица случаи дори повишението на цените на готовите изделия е по-малко от повишението на цените на суровините. Например, през последните месеци захарта поскъпна с 46% - значително повече от цените на захарните изделия;

Отдаването на приоритет на инфлацията противоречи на записаното в правителствената програма доходите в отраслите и браншовете на реалната икономика да нарастват, отчитайки ръста на производителността на труда;

Инфлацията е индекс на потребителските цени и не отчита динамиката на цените на производител. Напълно възможно е потребителските цени да нарастват, а цените на инвестиционните стоки или на суровините да се задържат. Освен това инфлацията влияе не само върху цените на реализация, но и върху производствените разходи. Работодателите не са институции за социално подпомагане, за да компенсират инфлацията.

Очакваме допълнителна инфлация през 2006 г. да се породи от новите административни и подзаконовни актове за продуктите такси за опаковки и за таксите за електрическо и електронно оборудване, отговорността за която отново е на правителството, а не на предприятията.

Приходите на предприятията зависят не само от цените, но и от реализираните количества. Възможно е поради повишените цени да спадне реализацията и намалението на количествата да въздейства по-силно от повишението на цените върху икономическите резултати на предприятията, да не се реализира печалба, която да позволи повишение на заплатите.

4.1.4. Заплатите в бюджетния сектор трябва да нарастват с темпа на БВП, защото той е техният източник. Държавният бюджет се пълни от данъците на работещите в реалния сектор на икономиката. Успоредно с това трябва да се реструктурират неефективните бюджетни дейности.

4.1.5. Договарянето на допълнителни възнаграждения и участие в печалбата на работниците и служителите предполага оттегляне на държавата от определянето на допълнителните възнаграждения, с оглед изграждане на модерни и стимулиращи системи за заплащане на труда по модела на страните от ЕС.

4.2. По пенсиите

4.2.1. Вместо по-нататъшно облекчаване на достъпа до пенсии необходимо е на основата на демографските прогнози да се прецени, в кой

момент да се увеличи сегашната пенсионна възраст с постепенно изравняване за двата пола.

4.2.2. Вместо удължаване на платените отпуски за бременност и раждане и за отглеждане на дете, които са значително по-продължителни, отколкото в ЕС, необходимо е тяхното съкращаване при увеличение на размера на обезщетението само при втория отпуск. Средствата за това трябва да се осигурят от бюджета, а не от осигурителната система, чието тежко състояние също е породено от действията на държавата в миналото. Демографската политика навсякъде се провежда от държавата.

4.2.3. При старта на пенсионната реформа през 1999 г. тогавашното правителство беше предложило съотношение на осигурителните вноски между работодател и работник 60:40, като в Народното събрание имаше предложения за съотношение 50:50. По предложение на работодателските организации беше сключено бипартитно споразумение, с което беше въведен графикът за плавна промяна на това съотношение с 5 пункта годишно до достигане на 50:50 без никакви допълнителни условия за нарастване на заплатите. През изминалия период реалното увеличение на средната работна заплата, след приспадане на инфлацията, ДОД и личните осигуровки, изпреварва значително нарастването на личните осигурителни вноски. През 2006 г. въпреки поредната промяна на съотношението нетната заплата на всеки работник се увеличи с повече от 8 лв. на месец.

Проблемът е значително по-сериозен от самото съотношение. Многократният отказ на синдикатите от това безпрецедентно споразумение поставя въпроса, доколко можем да разчитаме на поетите от тях ангажименти в едно евентуално национално споразумение и по други въпроси.

4.2.4. Коректността изисква при оценка на отражението на личните осигурителни вноски от номиналните заплати да се елиминира не само влиянието на инфлацията, но и да се приспаднат ДОД и личните осигурителни вноски. Сравнението между данните към 1.01.2000 г., когато стартира промяната в съотношението “работодател – работник”, и прогнозите за 2006 г. показва, че въпреки увеличената лична осигурителна вноска нетната сума на реалната средна работна заплата нараства с 19% или с 31,22 лв., а на минималната – с 54% или с 32,86 лв. (вж. приложението).

Освен това през последните три години ежегодно се увеличават със 7-8% средногодишно бипартитно договаряните минимални осигурителни “прагове”, които на практика показват повишението на минималните работни заплати за съответните категории персонал.

Това показва, че твърденията за недостатъчно компенсиране на повишението на личните осигурителни вноски е неоснователно.

5. По прилагането и отчитането на изпълнението на Стратегията

Считаме, че трябва да се наблюдава и съотношението на заетите в реалния и бюджетния сектор на икономиката.

II. ПО МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ И АКТУАЛИЗИРАНЕ НА ЛИНИЯ НА БЕДНОСТ И ОБВЪРЗВАНЕ НА ГАРАНТИРАНИТЕ МИНИМАЛНИ ДОХОДИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Не приемаме обвързването на минималната работна заплата с линията на бедност. Потвърждаваме нашето становище, че тя трябва да нараства с темпа на средната работна заплата.

ПРИЛОЖЕНИЕ: съгласно текста.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Божидар Данев)

ПРИЛОЖЕНИЕ

**ОТРАЖЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА НА СЪОТНОШЕНИЕТО НА
ОСИГУРИТЕЛНИТЕ ВНОСКИ МЕЖДУ РАБОТОДАТЕЛ И РАБОТНИК
ОТ 80:20 НА 65:35**

Показатели	При старта на реформата 1.01.2000 г.	2006 г. при 65:35
Средна работна заплата - бруто	211	365
Лични осигурителни вноски	17,72	45,35
Данък върху дохода	29,25	29,32
Средна заплата – нето	164,03	290,33
Номинално увеличение	-	126,30
Инфлационен индекс (до края на 2006 г.)	100	148,7
Средна заплата – нето, коригирана с инфлацията	164,03	195,25
Реално увеличение	-	31,22
Минимална заплата – бруто	67	160
Лични осигурителни вноски	5,63	19,88
Данък върху дохода	-	-
Минимална заплата – нето	61,37	140,12
Номинално увеличение	-	78,75
Инфлационен индекс (до края на 2006 г.)	100	148,7
Минимална заплата - нето, коригирана с инфлацията	61,37	94,23
Реално увеличение	-	32,86
Индекс на средната заплата - бруто	100	173
Индекс на средната заплата – нето	100	177
Индекс на реалната средна заплата – нето, коригирана с инфлацията	100	119
Индекс на минималната заплата – бруто	100	239
Индекс на минималната заплата – нето	100	228
Индекс на реалната минимална заплата - нето, коригирана с инфлацията	100	154

